

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe vojvodine kranjske.

Urejuje Gustav Pirc, družbeni ravnatelj.

»Kmetovalec« izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stane 4 K, za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 2 K na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) se zaračunajajo po nastopni ceni: Inserat na celi strani 32 K, na $\frac{1}{2}$ strani 16 K, na $\frac{1}{4}$ strani 10 K in na $\frac{1}{8}$ strani 6 K. Pri večjih naročilih velik rabat. Družabnikom izdatno ceneje.

Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, v Salendrovih ulicah števil. 3.

Št. 19. V Ljubljani, 15. oktobra 1900. Leto XVII.

Obseg: Vnetje plečnega člana (švint) pri konjih. — Kako deluje mlekarška šola v Rüttiju v Švici. — Zboljšanje ovčereje na Krasu. — Kostanj kot krma. — Našim vinščakom ob času trgatve. (Konec) — Izkušnje in nasveti glede trtnih bolezni. (Dalje.) — Vprašanja in odgovori — Gospodarske novice. — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. — Listnica uredništva — Tržne cene. — Inserati.

Vnetje plečnega člana (švint) pri konjih.

(Ob enem odgovor na 191. vprašanje.)

Ker glede vnetja plečnega člana pri konjih, kar pri nas „švint“ imenujejo, dobivamo mnogo vprašanj in ker imajo naši gospodarji glede te bolezni zelo napačne pojme, zato objavimo o tej bolezni obširnejši popis, ktere ga smo posneli po spisu gospoda živinozdravnika Fr. Dularja.

Pod imenom vnetje plečnega člana razumevamo vse bolezni, ktere se nahajajo v plečnem členu ali v njegovi okolici. Velikokrat zvrčajo nevedni ljudje bolezen v pleča, akoravno se kje drugje nahaja. Naš živinorejec je kmalu s sodbo gotov, rekoč: „Konju manjka tukaj v plečih“. Čez nekoliko časa pa se kje na nogi prikaže morska kost, kar je bilo vzrok šepanju. Nevedni mazači pri vsakem šepanju konja namažejo na plečih, češ tukaj gori mu manjka. Nikakor pa nočem trditi, da konji nikdar zaradi bolezni v plečih ne šepajo; s temi opomnami sem hotel le povedati,

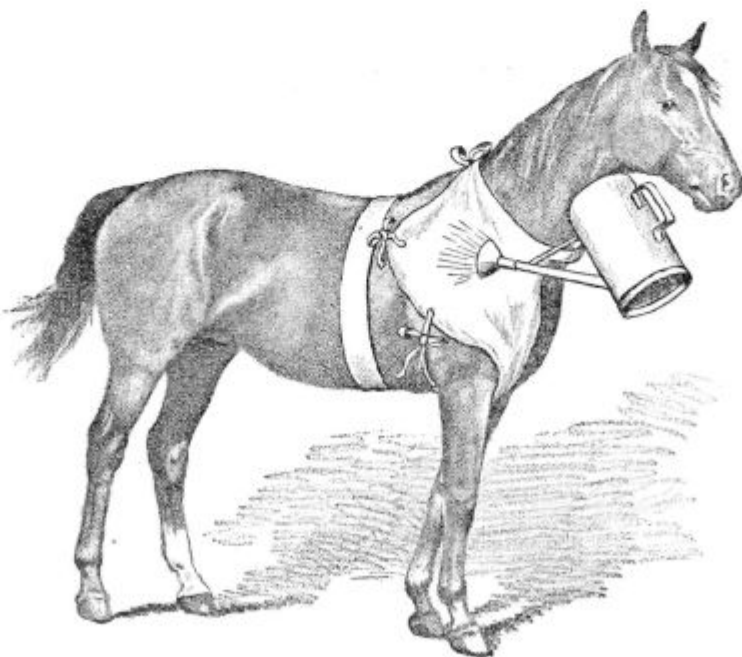
da se večkrat pleča ozdravljajo, dočim tiči bolezen v kakem drugem delu.

Vzroki plečnega vnetja se jako različni in mnogovrstni, in vseh mi nikakor ni mogoče naštetih. Ako

si konj pleča odere, ali si kako ostro (špičasto) reč v pleča zadere ali se sploh na teh delih kako poškoduje, na pr. po udarcu, padcu ali skoku, se rada prikaže ta bolezen. Bolezen tudi rada nastane po prehlajenju, posebno ako je živina potna.

Znamenja. Pri ti bolezni bolehaio mišice ali pa tudi kite; včasih pa je člen sam vnet, drugikrat pa zopet živci. V drugih slučajih pa živino po plečnem členu trga, ker se je močno prehladila (revmatizem). Iz vsega tega lahko izprevidite, da različne bolezni imenujemo vnetje plečnega člana, ker posameznih bolezni ne mo-

remo vedno z gotovostjo določiti. — Pri vseh gori navedenih boleznih živina šepa; to šepanje je včasih veliko, drugikrat pa zopet zelo majhno. Vedno pa ima krljavost svoje posebnosti: Živina nogo težko in ne-

Podoba 76.

rodno privzdiguje ter prestavlja; žival nogo komaj nekoliko od tal privzdigne in jo takorekoč za seboj vleče (z njo drsa) ter se v plečih dreveno drži. Korak bolne noge je vedno krajši kakor oni zdrave noge. Težo života konj vedno skuša preložiti na zdravo nogo. Živinče šepa na mehkih in na trdnih tleh enako. Ako konja v krogu drvimo, bolj šepa, ako ima bolno nogo zunaj, kakor pa če bi bila bolna noga na notranji strani. V hlevu se pa konj opira na bolno nogo in je ne postavlja naprej, kakor pri vnetju v kopitu.

Razložek med šepanjem, katero prihaja od vnetega kopita, in med onim, ki prihaja od vnetega plečnega člena, je jako velik; tu hočem te razložke malo natančneje opisati.

Kadar je vneto kopito, postavlja konj nogo v hlevu naprej ali na stran, ako je pa vnet plečni člen, se opira na vso nogo.

Ako šepanje prihaja od plečnega člena, privzdiguje konj nogo nerodno, vender pa stopa s celim kopitom na tla, kadar pa šepa zaradi kopita, stopa samo na prstno steno.

Pri boleznih v plečih konj šepa na mehkih kakor na trdnih tleh enako; ako so pa mehki deli v kopitu vneti, takrat pa konj bolj šepa na trdnih kakor na mehkih tleh.

Ako konja z bolnim plečnim členom v krogu podimo, takrat šepa bolj, ako je bolna noga zunaj; ako ima pa konj vnetje v kopitu, pa manj šepa, ako je bolna noga zunaj. Ako je v prvem slučaju bolna noga na znotranji strani, konj manj šepa; ako je pa v drugem slučaju bolna noga znotraj, pa konj bolj močno šepa.

Na plečih ne opazimo vedno znamenj, ktera bi nam to bolezen naznanjala. Drugikrat pa zopet opazimo gorkoto, otekline in bolečino. Ta znamenja vnetja opazujemo najbolj, ako pleča z roko pritisnemo ali pa bolno nogo naprej ali nazaj od života držimo. Ako bolezen v plečih dolgo časa traja, se meso začne izgubljati, bolna stran postane ploščasta, pleča se suše.*) Ako smo že vso nogo preiskali in nismo našli nič sumljivega za kako drugo bolezen, ako vsa znamenja za bolezen v plečih govorijo, tedaj napravimo s konjem sledeča dva poskusa. Po teh dveh poskusih se natanko prepričamo, jeli bolezen v plečih ali ne. Prva poskušnja je tale: Bolno ali bolje sumno nogo držimo nekoliko minut od života nazaj ali naprej; potem nogo izpustimo in konja precej v dir zapodimo. Ako je bolezen v plečih, šepal bode konj po ti poskušnji veliko bolj kakor prej. — Druga poskušnja: Konja podimo v majhnem krogu; ako je bolna noga zunaj kroga (t. j. ako mora bolna noga več hoditi ali večji krog napraviti), takrat šepa živina veliko bolj kakor takrat, kadar je bolna noga na notranji strani. — Kadar sta obe plečeti bolni, stopa živina z obema nogama na kratko in je na obeh straneh nekako zvezana ali drevena; šepanje pa ni veliko.

Ljudje to bolezen navadno smatrajo za jako hudo in neozdravljivo; v tem je že nekoliko resnice, popolnoma resnično pa to vender ni. Seveda tu govorim samo o tistih slučajih, pri katerih se je vnetje plečnega člena dobro in natanko spoznalo; drganje v pleča seveda nič ne koristi, ako na piščali morska kost raste in konj zaradi tega šepa. Vedno se bolezen najprej odraži, ako so samo mišice vnete; težavnejša pa je reč, ako je vnet člen sam. Ako konja trga zaradi prehlajenja (rev-

matizma), trganje navadno kmalu pojenja, a se vender zelo rado ponovi.

Ozdravljanje. Ker vselej ne vemo, ali je vnet člen, ali bolujejo mišice ali živci, ali živino samo trga, moramo vse po enem kopitu ozdravljati. Pri frišni bolečini (pri vnetju) rabimo hladilne reči. Pleče se izpira z mrzlo vodo, ali se pa namaže z ilovico. Ilovica se pa mora hitro menjavati in se ne sme nikdar tako dolgo pustiti, da bi se posušila. Namesto z mažo iz ilovice moremo dajati tudi mrzle obkladke. Za take obkladke najbolj služi kaka stara vreča, ki se pritrdi na pleča, kakor kaže popoba 76. Vsakih 10 minut se vreča izmenja z drugo, ki je ležala v mrzli vodi, ali pa se poliva z mrzlo vodo. Kadar se v nekoliko dneh šepanje zboljša, polijemo pleče s kafrovcem ali s ter-pentinovim oljem, kateremu dve tretjini vode primešamo, in zatem pleče s slamo tako dolgo drgamo, da se čisto posuši. To vsak dan dvakrat ponavljamo. Najbolje pa še storimo, ako mrzlih ovitkov celo nič ne rabimo, ampak začnemo pleče precej drgati s kafrovcem, kateremu nekoliko salmijakovca ali ter-pentinovega olja prilijemo. Ako se šepanje dolgo časa ne zboljša, rabimo ostrejša zdravila, ktera v pleče vmencavamo; tako na pr. se rabi mešanica iz 5 delov ter-pentinovega olja, iz 8 delov kafrovca in iz dveh delov španskih muh. To tekočino vsak dan enkrat v pleče tako dolgo vdr-gavamo, da koža postane mokra in se prikažejo kraste. Ravno isto moč ima tudi mešanica, ktera obstoji iz polovice kafrovca in polovice ter-pentinovega olja.

Živina mora imeti počitek in dovolj mehke nastelje. Hlev mora biti goren, in posebno nam je skrbeti, da živina na prepihu ne stoji. Na noben način se živina ob času boleznih ne sme vprezati. V kakih desetih dneh peljemo konja malo pred hlev, da se prepričamo, ali se je šepanje že malo zmanjšalo, in sploh, koliko je naše ozdravljanje pomagalo. Ko se je vsako znamenje boleznih izgubilo, ko smo konja že nekoliko časa za majhna dela rabili, se šele sme za vsakdanje in navadno delo vpreči. Sicer se bolezen rada povrne in navadno z večjo silo nastopi kakor prvokrat.

Kako deluje mlekarška šola v Rüttiju v Švici.

Na mlekarstvo se v Švici polaga največja važnost. Ta panoga prinaša namreč deželi vsako leto izredno lepe dohodke. Zaraditega se tudi dežela trudi, da mlekarstvo podpira, kar je le mogoče, s poukom, z denarnimi podporami itd.

V ta namen se je tudi ustanovila mlekarška šola v Rüttiju, ki je zaradi svojega uspešnega delovanja znana tudi izven mej Švice. Ta šola je bila do l. 1887. združena s kmetijsko šolo v Rüttiju; l. 1887. se je pa od nje popolnoma ločila in postala samostojen zavod.

Uredba tega zavoda je kaj zanimiva, in sicer glede pouka kakor tudi glede obširnega praktičnega mlekarstva.

Kar se tiče pouka, šola v Rüttiju gleda na to, da se njeni učenci izobrazijo v vseh strokah naprednega mlekarstva, tako da so po dovršeni šoli usposobljeni nastopiti službo sirarjev ali pa drugih mlekarskih uslužbencev. Da šola ta svoj namen bolj gotovo doseže, zahteva od učencev, ki hočejo vstopiti v ta zavod, da so se že prej ukvarjali s praktičnim mlekarstvom, zlasti s sirarstvom, in sicer najmanj skozi dve leti. Takisto se na zavodu ves čas šolanja polaga največja

*) Naši kmetovalci pravijo temu »švint«, kar je pa nemška beseda. Slovensko se reče: Roka se mu suši, noga se mu suši, pleča se mu suše.

važnost na praktično vežbanje učencev v vseh delih, ki so potrebna po sirarnicah in mlekarnicah. V šoli se učenci uče o takih predmetih, ki se tičejo mlekarstva in živinoreje; obširno se poučujejo zlasti o splošnem mlekarstvu, o izdelovanju presnega masla, o sirarstvu sploh in o izdelovanju raznih vrst sira, o kemiji in o preiskovanju mleka. Razen tega se pa uče tudi takih predmetov, ki so važni za bodoči njih poklic, kakor računstva in knjigovodstva itd.

Kot najvažnejši učni pripomoček je pa omenjati obsežno praktično mlekarstvo, ki je na tem zavodu in ki je v vsakem oziru izgledno urejeno. Ker utegne tudi cenjene čitatelje zanimati uredba mlekarstva na tem zavodu, ga hočem v glavnih potezih popisati.

Mlekarška šola v Rüttiju je na novo zgrajena po takoiimenovanem paviljonskem zistemu in obstoji iz 5 poslopij, namreč pred vsem iz šolskega poslopja, ki je enonadstropno in o katerem sta tudi pisarna in stanovanje ravnateljevo, in iz štirih pritličnih gospodarstvenih poslopij, in sicer:

- 1.) iz tvorniškega poslopja ali izdelovalnice,
- 2.) iz hišice za parni stroj,
- 3.) iz shrambe za sir in
- 4.) iz svinjakov.

V tvorniškem poslopiju se nahajajo mlečna klet, sirna kuhinja in prostor za izdelovanje presnega masla. Razen teh glavnih prostorov so ondi tudi manjši prostori, in sicer za sprejemanje in tehtanje mleka, kakor tudi prostori za odajanje in razpošiljanje mleka in mlečnih izdelkov.

V mlečni kleti se nahaja veliko cementno korito v katero je napeljana mrzla voda, potrebna za hlajenje mleka in presnega masla. V sirni kuhinji sta pa dva velika kotla, eden za navadno ali direktno kurjavo, drugi pa za parno kurjavo. Takisto so ondi tudi potrebne stiskalnice in drugo orodje.

Posebno zanimiv je prostor za izdelovanje presnega masla. Tukaj je postavljenih 5 strojev za posnemanje mleka (centrifug) in sicer trije, ki se gonijo s parno silo (separator alfa I in II in ena danska centrifuga sestave Burmeister & Wain AA.) in 2 manjša ročna posnemalnika, kakor tudi 4 pinje, in sicer 2 holštajnski ozir. „Lefeldtovi“, 1 pinja „viktorija“ v podobi sodčka in 1 lesena domača pinja, podobna pokonci stoječemu mlinskemu kamnu, ki se slično goni kakor pinja „viktorija“.

Lepo urejena je tudi pritlična shramba za sir, 6 prostorov, ki se dajo segrevati z gorko vodo, napeljana po ceveh v posamezne shrambe. Pod njo se nahaja 6 podzemeljskih kletij za zorenje sira.

Namenu primerna razvrstitev teh poslopij, velika snaga in lepi red, ki je v posameznih prostorih kakor tudi zunaj poslopij, dela na vsakega obiskovalca najugodnejši vtisk.

Ako si sedaj ogledamo še praktično gospodarstvo tega zavoda, vidimo, da se peča z izdelovanjem emodolskega sira, poleg tega pa tudi z izdelovanjem presnega masla in pustega sira.

Vse potrebno mleko mora šola kupovati, ker nima nič kmetije. Potrebno mleko dobiva deloma od kmetijske šole v Rüttiju, deloma pa od mlekarskih zadrug v tamošnji okolici. Največ ga pokupi od zadruge v Mosseedorfu.

Lansko leto je šola vsega skupaj kupila 867.881 kg mleka po povprečni ceni 13.50 h, t. j. 6 $\frac{3}{4}$ kr.

Za napravo emodolskega sira je porabila od tega mleka 489.447 kg in dobila iz njega 498 hlebov, ki so

tehtali 45.777 kg (izpod stiskalnice). Povprečna cena za sir je znašala za 100 kg 143 kron. Šola je prejela za sir 56.350 K.

Za izdelovanje presnega masla je šola porabila 235.751 kg mleka in dobila iz te množine 9.797 kg presnega masla, razen tega pa 621 hlebov pustega sira, ki so tehtali 11.843 kg.

Presno maslo je šola prodajala v zimskih mesecih v Pariz, v poletnih pa največ v letovišča po planinskih krajih kantona Berna.

Za presno maslo je šola izkupila 27.379 K. Prodajala ga je 1 kg povprek za 2 K 79 h. Za pusti sir je pa prejela 4.854 K. Prodajala ga je na debelo, in sicer 100 kg za 50 K.

Nekaj mleka, in sicer 142.113 kg je šola prodala tudi svežega po 16 h 1 kg. Prejela je za to 22.846 K.

Natančni računi so pokazali, da se je šola v lanskem letu naprava presnega masla in pustega sira bolje izplačala kakor pa naprava emodolskega sira. Razložek ni ravno posebno velik, a pri tako velikih množinah podelanega mleka se to močno občuti. Dočim se je pri emodolskem siru izplačal 1 liter mleka s 14 h se je izplačal pri izdelovanju presnega masla in pustega sira s 15 h.

Mlekarski odpadki so se porabili najuspešneje za pitanje prasičev, katerih ima šola redno po 80 do 100. Pri tem pitanju ima šola navadno kakih 3000 K čistega dohodka.

R.

Zboljšanje ovčjereje na Krasu.

Če bi na Krasu znali ovčjerejo primerno porabljati in bi jo poleg tega tudi izboljševali, bi ta lahko bila močna gospodarska panoga ondotnih posestnikov. Ovčjereja na Krasu bi pa bila najdobitkonosnejša v zvezi z izdelovanjem sira rokfor („roquefort“).

Znano je, da se izdelovanje tega sira ne da vpejljati povsodi, zato je pa v kraju, kjer je to mogoče, tem dobitkonosnejše, in Kras je k temu že po naravi sami poklican. Ovčjereja je tu že od nekdaj udomačena, ovce so dobre, zraven tega pa imajo tamkaj podzemeljske jame (te so prvi in glavni pogoj, če se hočemo ukvarjati z omenjenim sirarstvom), ktere so popolnoma podobne onim („caves de Roquefort“), ki se nahajajo na Francoskem v departementu Herault, v katerih zori svetovnoznani delikatesni sir rokfor. Na Francoskem se to sirarstvo vrši takole:

Ovce molzejo dvakrat na dan, in sicer zjutraj in zvečer. Sveže jutranje in mleko prejšnjega večera, ki se pa posname, se skupaj siri. Če bi se večerno mleko ne posnelo, bi bil sir pretrd, če se pa preveč posname, je zopet presub, lomljiv in brez okusa. Po vsirjenju se žmitek zdrobi in zmečka, obenem se pa siratka proč pobira zato, da se je žmitek dovolj oprost.

Tako zdrobljen in pripravljen žmitek se vlaga v zato pripravljena tvorila takole: Prvič pride plast žmitka, zatem se nasuje tenka plast plesnivega kruha, zatem zopet plast žmitka in zopet plast plesnivega kruha in končno zopet plast žmitka. Vedno morata biti dve zunanji in srednja plast iz žmitka, ostali dve pa iz kruha. Kruh se mora z vtiskavanjem prstov zmešati z žmitkom (med tem ko se plastoma vlaga) in služi v to, da tvori one modro-zelene črte v siru, da sir plesni in da dobi pravi okus. V tvorilih ostanejo siri več dni obteženi z desko, potem se pa v hladu preneso v suh in zračen prostor. Sedaj, t. j. po preteku 12–14 dni, se pa preneso v skupne kleti, in

sicer ponoči ali pa prav zjutraj v hladu, tako da pridejo v klet, dokler je še hladno.

Kleti so last družbe skupnih rokforških kletij (société des caves réunis de Roquefort). Ta družba tudi ves sir pokupi in ga prevzame v svojo oskrb. Sir se potem nasoli, pri tem se devlje drug vrhu drugega po tri, soli se pa tudi po kraju. Snaži se s pomočjo strojev. V tej prvi kleti siri postanejo rumeni ali pa rdečkasti ter se pokrijejo s 5—6 cm debelo belo plesnijo, ki se s posebnim strojem odstranjuje. Da pa sir tudi znotraj bolje plesni, se s strojem navrtja. Tako pripravljen sir se dene v že omenjene skalne kleti, ktere so deloma naravne, deloma iz skale izkopane, srednje visokim hodnikom podobne in so, druga nad drugo, zvezane med saboj po škripcih. V teh kletih sir leži in plesni, a plesen se snaži od sira, ko je dovolj velika, s strojem. Ko nastopi zorenje, pa sir neha plesniti. V tej nizki toplini, ki vlada v teh kletih in v kateri mora sir zoreti, se razvijajo prave glivice, ki siru podeljujejo prave lastnosti. Kipenje ali gođenje je odvisno od glivic, te pa od toplote in drugih lastnostij kleti. Prednost teh kletij je poleg tega, da so hladne, tudi ta, da so vlažne in pa da imajo stalen dotok in odtok zraka.

Sir se razločuje v 2 vrsti. Mlad sir je oni, ki je narejen pozimi in tudi jeseni in je tudi cenejši, namreč 100 kg sira stane samo 200 K, in star sir, delan poleti, ki stane 100 kg 300 K. Siri tehtajo posamezno po 4 kg.

Da bi bilo tudi na Krasu to mogoče vpeljati, dokazuje dejstvo, da so tudi v Bosni na kmetijski postaji v Livnu v obližju take jame, kakor so na Krasu, napravili sirarnico za rokfor, in skušnje so dokazale, da je sir v dobroti francoskemu enak. Saj je pri nas isti Kras, iste jame; vprašanje je le, kako bi bilo stvar vpeljati? Odgovor bodi naslednji.

Izdelovanje rokforškega sira bi se pri nas vpeljalo z najmanjšimi stroški z napravo vzorne sirarnice, ki bi služila tudi v izvežbanje zadostnih sirarjev. Pred vsem bi pa bilo treba preiskati jame na lahko dostopnih pripravnih krajih z ozirom na vlago, toplino in pa, če se zadostno prevetrujejo. To bi se izvedlo takole: Par vlagomerov naj se dene v izbrane jame, in po trikrat na dan naj se pregledajo, kako kažejo. Uspehi bi pokazali, če so jame sposobne zato, o čemer pa ni dvoma. Po teh podatkih bi se izbrale boljše jame, če bi se kazale razlike.

Potem bi se pa napravila primerna vzorna sirarnica, sirar pa bi se za začetek dobil iz Francoskega ali pa iz Bosne, če imajo tam že dovolj izvežbane; ta bi potem tudi druge poučeval v tem sirarstvu. Vsa dela voditi bi pa moral strokovnjak, ki je to sirarstvo proučeval na Francoskem.

Iz vsega tega je razvidno, da si Kraševci sami ne morejo pomagati, oziroma pričeti z omenjenim sirarstvom; zato pa je dolžnost dežele in države, da jim pomagata. Visoki deželni odbor kranjski je že obljubil stvar po mogočnosti podpirati, in gotovo se bode tudi od ministerstva dobila podpora. Torej Kraševci, pričnite se sami brigati za stvar, tu lahko pridete s primeroma majhnimi stroški do lepih dohodkov, katerih dosedaj niste imeli.

O. D.

Kostanj kot krma.

Goveja živina se kaj lahko privadi na kostanj. Molznim kravam se kostanja poklada po 5 kg, pitancem pa do 10 kg na dan, brez bojazni, da bi utegnili to

imeti škodljive posledice. Zlasti se priporoča krmiti kostanj tedaj, če smo primorani živini v veliki meri pokladati repnik. Ker pa kostanju primanjkuje beljakovin, ne sme živini manjkati druge dušičnate krme. Kostanj naredi meso posebno jedrnat in zdrav. Pripravi pa se kostanj za krmo s tem, da se s pomočjo primerne orodja zdrobi ali raztolče, kar je kaj lahko delo, dokler je kostanj še svež. Konji in svinje ga ne jedo tako rade, toda posrečilo se je, privaditi tudi konje na svež kostanj, ker se je kaj dobro obnesel kot sredstvo proti glistam. Ker pa ni lahko velike množine kostanja koristno porabiti, zato so že poskušali hraniti ga, in sicer z dobrim uspehom. Ko se kostanj na solcu nekoliko osuši, se spravi v podsipalnico, kjer se ne pokvari kmalu, ter se jemlje iz nje po potrebi, kakor repa ali krompir. Večja množina kostanja se lahko posuši v peči, iz ktere smo poprej vzeli kruh, ali v sušilnici, ter se lahko rabi dalj časa. Plesnobe se na tak način ni treba bati; treba pa ga je poprej zdrobiti, da se more krmiti. Tak posušen kostanj ima v sebi 90 % suhe snovi, 7,7 % dušičnatega in 66,5 % nedušičnatega izvlečka, 6,1 % sirove maščobe, 8 % lesne vlaknine in 2,3 % pepela ter ima, kakor trdi Wolff, vrednost 10 K 80 h za 100 kg; kadar je seno drago, pa še več. Posušen kostanj se sme pokladati tudi mladi živini, in sicer po kilogram na dan. Če se hoče velika množina kostanja porabiti za klajo, se priporoča, da se mu vzame poprej grenki okus. Za to je potrebno, da se zdrobljen kostanj dene za 2 do 3 dni v vodo, ali še bolje, da se skuha. Tako pripravljen kostanj žre živina kaj rada, celo perutnina; tudi breji in doječi živini ne škoduje. Ne vpliva pa prav nič tudi na okus mesa, pač pa postaneta po njem slanina in meso prav krepka. S kaj dobrim uspehom se s kostanjem krmijo tudi karpí. V ta namen se kostanj poprej skuha, zdrobi na drobilniku za preše ter dva- ali trikrat na teden nameče v ribnik. Tako krmljeni karpí so posebno tolsti in težki. Krmitev jelenov in srn s kostanjem pa je znana vsakemu logarju in se vrši čisto v veliki meri, zlasti na Češkem.

Našim vinščakom ob času trgatve.

Spisal A. Žmavc.

(Konec.)

Malo ljudij je, ki bi bili s tem zadovoljni, kar jim je dal Bog, ali kar so si v resnici sami pridelali (slabo vino jim daje Bog, a dobro si sami pridelujejo!).

Če gospodar poleg par polnih sodov vidi praznega, dobi včasih slabe misli, popraska se za ušesi, srce mu jame hitreje biti in si misli: kaj ko bi še ta sod napolnil? Malo vodke, ki jo posladkam s cukrom, pa nekaj tropin, seveda nekoliko dobrega mošta povrhu, pa bo to čisto dobra kapljica; — z drugim se že pomeša!

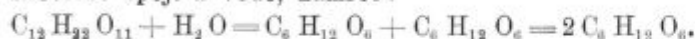
Novi nasadi stanejo precej denarja, in tako si mislijo nekteri hitro poplačati ves trud in troške. Vem celó za neki dobro znan vinorodni kraj, kjer se je sličen način pomnoževanja vina razširjal kakor kužna bolezen. Pa kaj je posledica tega? Pošteni trgovci z vinom se izogibljejo takih krajev, in pošteni vinščaki trpe ponedolžnem.

Sladkor dodevajo pa tudi moštu, ki ga ima od narave premalo. S kemijsko preskušnjo se take „pančarije“ spoznajo, ker so namreč različne sestavine vina v nekem gotovem razmerju med seboj. Torej tudi „pančar“ mora biti precej bistre glivice, da ga takoj

ne zgrabi človeška pravica; toda prej ali slej se ima vender zagovarjati pred sodnikom na zatožni klopi.

Že predaleč sem zašel; mislil sem le poudarjati, kar sem že večkrat storil v nekem drugem listu, da moramo odločno zahtevati od vlade, da napravi konec takemu nepoštenemu počenjanju nekterih podjetnikov (večinoma so to Židje!). Kako nevarni so taki nekrični tekmeči poštemu vinsčaku, naj navedem v dokaz naslednje: Neki ogerski židovski slepar je razpečaval popolnoma umetno vino, liter po 20 kr. Pa če bi ga prodajal liter po 2 kr. bi bil imel še vedno lep čisti dobiček!

Zanimivo je pa vender vedeti, kaj se zgodi s sladkorjem (trsní sladkor $C_{12}H_{22}O_{11}$), ki ga dodenemo moštu. Med vrenjem izgineva ter prehaja v alkohol in ogljikovo kislino, kakor sladkor, ki je že od narave v moštu, vender ne neposredno, kajti pridejani sladkor je drugačen kakor sladkor v moštu, oziroma v grozdju. Sladkor mošta je dvojen, namreč dekstroza in levuloza ($C_6H_{12}O_6$). Dodani beli sladkor se mora šele spremeniti v enaka dela dekstroze in levuloze, pri kateri presnovi se spoji z vodo, namreč:

To je takomenovana inverzija, katero povzročijo živeče, delujoče drože, potem šele lahko razpada nova sladkorja v alkohol in ogljikovo kislino, in sicer:

Ta kemijska enačba seveda ni povsem pravilna, ker poleg alkohola (C_2H_5OH) in ogljikove kisline (CO_2) nastajajo še druge snovi, — katerih nekoliko poznamo, nekoliko pa tudi ne; v toliko je pa vender pripravna, ker nazorno kaže, da sladkor razpada na polovico v alkohol, na polovico v ogljikovo kislino, ako ne upoštevamo drugih postranskih spojin. — Sladkor se sme dodati le moštu, ki ima še zdrave, živeče drože, kajti te so neobhodno potrebne, da ga pretvorijo v dekstrozo in levulozo, sicer kot tak ne more kipeti. Ako v moštu določiš množino sladkorja, n. pr. s pomočjo klosterneuburske tehtnice, ki ti pokaže naravnost količino sladkorja v %, veš ob eneme približno, koliko alkohola bode imelo dotično vino, namreč polovico množine sladkorja v moštu. Po takih pripomočkih moramo segati, da določimo kakovost domačega pridelka, kajti jezik ni vselej merodajen, pri moštu že celó ne, in to zaradi različnega razmerja med sladkorjem in kislino v moštu. Še v druge podrobnosti se na tem mestu ne morem spuščati, ob priliki in potrebi se pa zopet oglasim, če ustrezem željam in potrebam cenjenih čitateljev „Kmetovalca“.

Vinom dodevajo čisti alkohol.

Glavno pa je, in si moramo posebno dobro zapomniti, da pazimo v vsakem oziru zlasti na snago, na pravočasno pretakanje (ob štirih najvažnejših praznikih v cerkvenem letu) in na dopolnjevanje sodov z dobrim, zdravim vinom, ako hočemo dobiti trpežno, dobro, dozorelo, zdravo vino. Takemu vinu ne bode treba dolgo časa čakati kupca.

Izkušnje in nasveti glede trtnih boleznij.

(Piše B. Skalicky, tehnični vodja državnih vinarskih zadev na Kranjskem.)

(Dalje.)

Kar se tiče ameriških trt, je treba omeniti, da so veččaki sedaj tega nazora, da se ni bati, da bi

trtna uš ameriško trto uničila, ako se le vzame za dotično zemljo pripravna trta.

Ameriška trta je torej zelo trpežna proti trtni uši, zahteva pa sebi pripravno zemljo, dobro obdelovanje in pravilno ravnanje.

Kdor ne misli ameriško trto, oziroma nove vinograde, dobro in vestno obdelovati, gnojiti in oskrbovati, ta bolje naredi, ako vinograde sploh opusti, kajti ameriška trta slabega obdelovanja ne prenaša.

Zato pa vsakemu gospodarju svetujem, naj rajši napravi majhen vinograd in ga dobro oskrbuje, kajti od njega bode dobival več kakor od velikega, slabo obdelovanega. Torej malo in dobro!

To velja posebno za malega posestnika, ki nima dovolj gnoja in si ga ne more kupiti.

Kar se tiče raznih vrst ameriških trt, je posebno velikolista riparija (ali pa portalis) priporočljiva podloga.

Kjer ta vrsta uspeva, ne sadite drugih! Uspeva pa v vsaki ne premokri ali pretežki zemlji, ki ni prebogata na apnu, torej ne v hudo beli zemlji.

Ako je zemlja bolj mokra, riparija ne uspeva in je treba seči po vrsti solonis.

Ako je pa zemlja suha, kamenita in apnena, se priporoča vrsta rupestris montikola.

Omeniti pa je, da se je v zadnjih letih pokazalo, ne še toliko pri nas kakor na Nižjeavstrijskem, da je treba pri izbiri ameriške podloge in cepiča gledati na sorodstvo teh dveh delov.

Osobito je vrsta solonis v tem oziru občutljiva in rada nekatere žlahtne vrste odvrže, t. j. cepljenke na tej podlogi rastejo košato kakor metle, ne rodijo in pozneje odmrjejo.

Kdor je torej primoran, vsled mokre zemlje seči po vrsti solonis, ta naj se posvetuje s kakim strokovnjakom, ktere žlahtne vrste naj na tej podlogi cepi (izvrstno raste na pr. beli burgundec, španjol i. t. d.).

Vsakdo ima priliko rast in rodovitnost posameznih vrst na vseh treh podlogah opazovati v državnih in deželnih vzornih nasadih.

V vinogradu deželne kmetijske šole na Grmu v Cerovcih se je ameriška vrsta jorkmadejra izkazala kot izborna podloga v mokri zemlji in ji trtna uš dosedaj nič ni škodovala.

Ameriški podlogi montikola se očita, da večina žlahtnih vrst na njej sicer hudo raste, pa malo rodi. Torej tudi pri tej vrsti mora človek biti previden.

Da bi vrste solonis in montikola nadomestila, poskuša država tudi pri nas vpeljati nove podloge, in sicer takozvane hibride.

Hibride imenujemo vrste, ki so nastale s križenjem (bastardiranjem) dveh različnih vrst.

Tako na pr. se namesto montikole priporoča hibrid (mešanec) aramon $\times$ rupestris ganzyn št. 1, ki je nastal iz francoske domače vrste aramon in z ameriške rupestris ganzyn.

Ta trta ima nadomestiti montikolo, raste izborna in cepljena je jako rodovita.

Drug hibrid, ktereja je država na Kranjskem vpeljala, je rupestris $\times$ solonis, ki ima nadomestiti vrsto solonis.

Kdor ima torej mokro ali hudo apneno zemljo, da si ne upa saditi riparije ali druge znane mu podloge, naj se obrne do podpisanega, ki mu rad brezplačno prepusti majhno število opisanih hibridov za poskušnjo.

Ako svoje nasvete na kratko ponovim, rečem: Kdor ima za riparijo pripraven svet, sadi naj le veliko-riparijo (portalis), kdor pa ima mokro ali preveč apneno zemljo, v kateri riparija blede, naj se prej obrne do kakega veščaka za nasvet, katero podlogo in ktere zlahodne vrste naj rabi.

Vsa druga dosedaj proti trtni uši priporočana sredstva nimajo nobenega pomena.

Druga nam dobro znana bolezen je strupena rosa (perenospora viticola), o kateri lahko rečemo, da je nevarnejša in da je na Kranjskem več škode napravila kakor trtna uš.

Ko bi se bili leta 1888. naši vinogradniki takoj poprijeli škropljenja, priporočenega jim proti tej bolezni, bi bila danes zelena še marsiktera vinska gorica v kateri danes ne najdeš nobene stare trte več.

(Dalje prihodnjič)

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 191. Moj konj je začel na sprednji nogi šepati. Mislim sem, da je zakovan, pa izkazalo se je, da ni. Kovač pravi, da ima konj švint in da se mu mora puščati. Kakšna bolezen je švint in kako se zdravi? (L. T. v A.)

Odgovor: Švint imenujejo pri nas bolezen v plečnem členku. Ker odgovor na to vprašanje ne more biti kratek in ker utegne zanimati mnogo naših gospodarjev, smo o tej reči objavili daljši spis v današnji številki.

Vprašanje 192. Od kod pride, da naša goved tako počasi raste in se počasi razvija? Naša poldrugo leto do dve leti stara goved je komaj taka kakor enoletna na Pinegavskem in je vrhu tega veliko šibkejših kostij. Bil sem pred kratkim na Solnograškem, kjer sem videl, koliko je tamošnja živina naprej pred našo. Jaz pripuščam svoje krave k pinegavskim bikom, ktere je kmetijska družba v deželo privedla, ter ne krmim slabo, a vzlic temu ne zredim nič posebnega. (I. G. v G.)

Odgovor: Da se pri nas goved počasi in slabo razvija, sta vzrok reja in krma. Naši gospodarji največ grše pri reji telet prve tedne, oziroma meseca, ker že takrat živinčce zamore. Tele mora dosti časa sesati, se mora polagoma odstavljati in dobro krmiti, potem bo pa hitro rastlo in se razvijalo. Prvo leto mora goved dobiti dovolj močnih krmil, na pr. oljnih tropin, strtega ali kuhanega žita i. t. d. Vse to se pri nas ne godi. Pri nas teleta prezgodaj odstavljajo, in sicer največkrat kar hitro in potem jim polagajo preslabo in prazno krmo in so zadoveljni, da je govedo zdravo in da živi. Pri takem ravnanju ni čuda, če so leto stara živinčeta pri nas komaj taka kakor pol leta stara na Solnograškem ali v Švici. Pa še nekaj. Da je naša goved tako šibkih kostij, je vzrok naša krma. Naša tla imajo že od narave malo fosforove kisline v sebi, katero smo vihu tega v teku stoletij izseali, zato tudi naša krma nima zadosti te važne redilne snovi v sebi. Brez fosforove kisline v krmi pa živina ne bo nikoli dobila močnih kostij in se v mladosti tudi ne bo hitro razvijala. Iz tega sledi, da je naši zemlji dajati fosforovih umetnih gnojil, ako naj pridelujemo dobro krmo, pri kateri bo živina dobro uspevala. Gnojite torej svoje travnike, košenice, rovtve i. t. d. s Tomasovo žlindro ne samo zato, da boste več pridelali, temveč tudi zato, da boste dobili boljše krmo, s katero boste vzrejali boljše živino. Pustite teleta, da bodo sesala dosti časa, ter jih potem polagoma odstavljajte, odstavljenim pa pokladajte seno s travnikov, ktere ste gnojili s Tomasovo žlindro, in pokladajte jim močna krmila, pred vsem oljne tropine, in vzredili boste s časom ravno tako goved, kakor jo imajo Pinegavci.

Vprašanje 193. Ktero umetno gnojilo je najboljšje za sadno drevje? (A. W. na B.)

Odgovor: Pri gnojenju sadnemu drevju se moramo ozirati na to, da kalij in fosforova kislina pospešujeta razvoj sadja, dušik in kalij pa rast listja in mladik, torej razvoj lea. Drevo, ki krepko poganja, ima gotovo dosti dušika; tukaj bomo gnojili s fosforovo kislino (na pr. s Tomasovo žlindro), s kalijem (s kalijevo soljo, s kajnitom, s pepelom i. t. d.) in z apnom. Če pa drevo slabo poganja, mu je treba poleg tega dati še dušika, na pr. gnojnice, hlevskega gnoja ali čilkega solitra. Za večje drevo na pr. zadostujeta 2 kg Tomasove žlindre in 1/2 kg kalijeve soli ter primerna množina hlevskega gnoja ali gnojnice. Starejšim drevesom gnojimo, ako izkopljemo pod drevesnim kapom jarek, v ktere ga potem naspemo dobro pomešana gnojila ter slednjič jarek zasujemo ter ga zopet z rušno pokrijemo. Za gnojitev mlajšega drevja je pa še bolje prekopati vso zemljo okoli drevesa, rušo odrezati in potem potresti gnojila, dobro pomešana z zemljo.

Vprašanje 194. Kako bi se najbolje porabile sadne in grozdne tropine, katerih imamo letos jako mnogo? Ali bi kazalo te tropine porabiti za mešanec? (I. Z. v G.)

Odgovor: Tropine se dajo porabiti za gnoj in za krmo. Za gnoj so tropine prav izvrstne, in sicer jih je najbolje podelati v mešanec. Tudi za krmo so tropine uporabne, a so težko prebavne, zato jih je kuhati na vodi in potem vodo odliti, ker je v njej veliko grampe, ktera je škodljiva, zlasti kravam. Z večjim pridom se pa za krmo dajo porabiti tropine, iz katerih se je kuhalo žganje. Take prežgane tropine se dajo tudi lažje hraniti; one se namreč kar v kako kad dobro stlačijo in tako z vodo polijejo, da jih voda vedno pokriva. Tako hranjene tropine se morejo več tednov dobre hraniti. Pa tudi prežgane tropine priporočamo pokladati le delavni ali pitelni govedi v zmerni množini; za plemeno živino tropine niso, ker slabo vplivajo na spolovila.

Vprašanje 195. Nekteri trdijo, da se pri napravi sadnega mošta ne sme dodati prav nič vode, drugi pa zopet priporočajo dodati vode. Kaj je pravo? (F. G. na P.)

Odgovor: O tem so mnenja različna in vsak kraj ima drugačen način izdelovanja sadnega mošta. Dočim na pr. v Normandiji, kjer se naredi največ mošta, ne dodevajo vode, trdijo drugod, da je dolivanje vode med mletvijo sadja zelo koristno, ker voda iz sadja izluži važne snovi, zlasti pa sladkor. V to svrhu zadostuje 2 do 3 l vode in 100 kg sadja kar je več, je škodljivo. Na južnem Nemškem delajo tudi takole: Sadje meljejo in iztisnejo najprej brez vode, potem pa izžete tropine z gori navedeno množino vode poškrope in jih pustijo 24 ur v kadi ter jih potem zopet iztisnejo. Mošt iz takih tropin pomešajo s pravim moštom.

Vprašanje 196. Ali naj se izkopen krompir precej spravi v zimske shrambe (kleti), ali ga je bolje pustiti, da nekaj časa leži na zraku? Pri nas ga precej spravijo, ker trdijo, da škoduje, če luna nanj sleti, ker od nje postane zelen in steklen. (F. R. v D.)

Odgovor: Krompir, ko je izkopen, naj vsekakor nekaj dni leži na zraku, a pod streho in pokrit, da tukaj naprej zeri, t. j. da izgubi nepotrebno vodo in da se škrob v njem popolnoma razvije. Tak krompir je boljšega okusa ter ni tako močno podvržen gnilobi. Luna na krompir ne vpliva, pač pa solnce, ki ga naredi zelenega in steklenega, zato ne smemo pustiti krompirja, da bi ga obsevalo solnce, temveč ga moramo pokriti.

Vprašanje 197. Imam precej dobro molzno kravo, ki se trikrat na dan molze, a vzlic temu ji že 2 do 3 ure po molži kaplja mleko iz vimena. Kaj je temu vzrok in kako odpomoči? (J. G. v J.)

Odgovor: Ta nedostatek se prav rad pokaže pri dobrih molznicah ter je treba precej vzroke zasledovati, ker se more

iz tega izcimiti kaka druga bolezen na vimenu. Kapljanje mleka iz seskov more biti posledica močno napolnjenega vimena ob istočasnem otrpnjenju seskovih mišic, potem močnega drgnjenja vimena, kadar se krava goni na vodo ali na pašo, in slednjič pretrdega ležišča. Če so mišice seskov otrple, se priporoča zmivanje seskov in vimena z vodo, v kateri se je kuhalo čreslo

Gospodarske novice.

* **Gospod Ivan Zmugg**, o. kr. stražmojster žrebčarskega depota v Ljubljani, dobro znan v dolenskih konjerejskih pokrajinah ter velezaslužen za našo konjerejo, je stopil v pokoj ter je ob tej priliki odlikovan s srebrnim zaslužnim križcem s krono. Častitamo.

* **Cene gospodarskim potrebščinam**, katere oddaja glavni odbor to jesen:

1. Umetna gnojila: Tomasova žlindra 100 kg K 7.—
40 % kalijeva sol " " " 12 60
kajnit " " " 5 —
2. Močna krmila: Lanene tropine " " " 17 80
sezamove " " " 16 40
kokosove " " " 16.—

Vse cene veljajo z vrečami vred za blago v družbenem skladišču ali postavljeno na ljubljanski kolodvor. — V 17. številki „Kmetovalca“ se je pri ceni lanenih tropin vrisila pomota, ktera je s tem popravljena — Naročnike na umetna gnojila opozarjamo, da moremo le tista naročila pravočasno izvršiti, ktera dobimo kmalu, kajti jeseni tvornice zaradi pomanjkanja vagonov ne morejo vselej blaga takoj odposlali, vsled česar nastanejo precejšnje zamude. Kdor torej misli naročiti umetna gnojila, naj stori to nemudno.

* **Živinorejcem**. Deželni odbor je po nalogu deželnega zbora nakupil iz domačih rej v deželi nekaj prav lepih bikov, kar kaže, da se v deželi že izreajo prav lepe plemene živali. Deželni odbor je razglasil, da hoče te plemene bika za polovično nakupno ceno podeliti občinam, oziroma tudi živinorejcem. — Kakor čujemo je doslej prav malo prošelj došlo deželnemu odboru za bika. Tej malobrižnosti se moramo le čuditi, ko se občinam sedaj nudi prilika za polovično ceno dobiti potrebno število plemenih bikov. Občine vedno tožijo, da določbam zakona za povzdigo živinoreje ne morejo zadostiti, to je, da bi nabavile potrebno število bikov. Treba bo strože izvrševati zakon, ker sedaj je videti, da občine nimajo več pomanjkanja plemenih bikov. — Ker je še lepih bikov, da se oddajo, naj se občine požurijo vložiti prošnje za nje pri deželnem odboru.

* **Prispevki za cesarja Franca Jožefa I. zaklad za stare, zveste posle**: Smolnikar Josip, župan in posestnik v Zg. Tuhinju, 1 K; Malenšek Srečko, učitelj v Zg. Tuhinju, 1 K; Zabukovec Janez, župnik v Zg. Tuhinju, 1 K; Hribar Jakob, posestnik v Cirkušah, 20 h; Zarnik Tomaž, posestnik v Zg. Tuhinju, 20 h; Hribar Frančišek, posestnik v Zg. Tuhinju, 20 h; Hribar Ivana, trgovka v Zg. Tuhinju, 20; Hribar Urša, gostilničarka v Zg. Tuhinju, 20 h; Zavašnik Janez, posestnik v Zg. Tuhinju, 40 h; Kadunec Vid, posestnik v Zg. Tuhinju, 20 h; Petelin Frančišek, tesar v Zg. Tuhinju, 20 h; Potokar Ivana, poštna upraviteljica v Zg. Tuhinju, 20 h.

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Seja glavnega odbora dne 11. oktobra 1900.

Seji je predsedoval družbeni podpredsednik gospod ravatelj Povše, navzoči so bili odborniki gg.: grof Barbo, baron La-

zarini, Lenarčič, baron Liechtenberg, Pavlin, dr. Romih, Rohrmann, Witschl, dr. pl. Wurzbach in tajnik Gustav Pirc.

Glavni odbor se je posvetoval o načrtu novih družbenih pravil ter je po večurnem posvetovanju preložil nadaljevanje na prihodnjo sejo, ki se skliče nalašč v ta namen.

Za premovanje govedi v Ljubljani in v Krškem je odbor izvolil svoje zastopnike v presojevalni odbor, in sicer za Ljubljano gg. barona Lazarinija in Lenarčiča, za Krško gg. grofa Barba in barona Lazarinija.

Vsled novega regulativa avstro-ogrške banke ima tudi glavni odbor pravico predlagati cenzorje za filijalo te banke v Ljubljani, ter je vsled tega določil, ktere gospode je predlagati namesto onih, katerim konci tega leta poteče funkcijska doba.

Za nove ude so bili predlagani in sprejeti gg.:

Hajnrihar Ivan, posestnik in trgovec na Koritnem; Piber Ivan, posestnik in vrtnar v Želečah; Ulčar Tomaž, posestnik v Zagoricih; Rejec Ivan, posestnik v Preskah; Brglez Matija, posestnik v Veračah in sluga v Leoninu v Vodmatu; Vodnik Anton, posestnik v Ljubljani; Zavod Leonišče v Ljubljani.

Razglas o oddaji cepljenk.

Iz subvencionirane trtnice v Št. Vidu nad Vipavo se prihodnjo jesen odda približno 33.000 cepljenih trt, katerim je visoki deželni odbor kranjski določil ceno na 10 kron za 100 komadov. Pravico do teh cepljenk imajo vinogradniki vipavskega okraja.

Cepljenke, dobro vrasčene in okoreninjene, so naslednjih vrst: grganija, kraljevina, ošip, pinjola, klarna meja, ital. rizling, beli burgundec, španjol, mešane in v manjših množinah še nekaj drugih, tukaj priljubljenih vrst, ter so cepljene na podlogah portalis, solonis in montikola.

Prošnje, opremljene s potrdilom županstva, da prošnjiki cepljenke v istini potrebujejo za svojo porabo, naj se dološljeje podpisani podružnici do 10. novembra t. l. V njih je navesti, koliko in ktere vrste trt kdo želi. Ako prošnje dojdejo za večjo množino trt, kakor jih je na razpolago, se zahtevate množine primerno skrajšajo.

Dan oddaje cepljenk se naznani kasneje.

Na prošnje, došle po preteku gori navedenega roka, se ne boče oziralo.

Podružnica c. kr. kmet. družbe v Št. Vidu nad Vipavo
dne 30. septembra 1900.

A. Žvanut, načelnik.

Vabilo

k obnemu zboru kmetijske podružnice v Žireh, ki boče v nedeljo, dne 28. oktobra t. l. ob treh popoldne pri načelniku.

SPORED:

- 1.) Nagovor načelnikov.
- 2.) Pregled računov.
- 3.) Volitev novega odbora.
- 4.) Razni nasveti.

Opomnja. Ako ob določenem času ne dojde zadostno število udov, se boče uro kasneje občni zbor vršil z istim sporedom, ne glede na število udov.

V Žireh, 27. oktobra 1900.

J. Peternel, načelnik.

Št. 13.594.

Razglas

da so prepovedani svinjski semnji v Celovcu.

Po razglasu c. kr. deželne vlade v Celovcu z dne 31. avgusta 1900, št. 13.566., so dotlej, dokler se ne ukaže drugače, od dne 5. septembra 1900 dalje prepovedani svinjski semnji v Celovcu, da se ne zanese svinjska kuga,

Prestopki te prepovedi se bodo kaznovali po kazenskih določilih občnega zakona o živinskih kugah z dne 29. februarja 1880, drž. zak. št. 35., oziroma zakona z dne 24. maja 1882, drž. zak. 51.

To se daje na občnoznanje.

C. kr. deželna vlada za Kranjsko.

V Ljubljani, dne 6. septembra 1900.

Št. 13.735.

Razglas.

Deželna vlada v Zagrebu je z razglasom z dne 1. septembra 1900, št. 59.892., doslej še veljavno prepoved uvažanja prasičev iz občine Podzemelj, politični okraj Črnomelj, na Hrvaško-Slavonsko razveljavila.

To se daje na občno znanje ter se obenem razveljavlja tukajšnji razglas z dne 21. julija t. l., št. 11.166.

C. kr. deželna vlada za Kranjsko.

V Ljubljani, dne 6. septembra 1900.

Šs 14.182.

Razglas.

Na podstavi zadnjega uradnega izkaza deželne vlade v Sarajevu in dopisa c. in kr. skupnega finančnega ministerstva z dne 29. avgusta t. l., št. 9631/B. H., o živinskih kužnih boleznih, razširjenih po okupacijskem ozemlju, deželna vlada na popstavi razpisa c. kr. ministerstva za notranje stvari z dne 12. septembra 1900, št. 35.450., dotlej, dokler se ne ukaže drugače, prepoveduje

1.) zaradi svinjske kuge uvažati na Kranjsko prasiče iz okrajev Banjaluka (okolica), Bos. Gradiška, Brčka, Vlasenica, Dolnja Tuzla (mesto in okolica) in Zvornik;

2.) zaradi kužnih ovčjih kozá uvažati ovce iz okrajev Petrovac in Savski most.

Te nove odredbe stopijo v veljavnost

dne 20. septembra 1900

in se namesto onih z dne 2. julija t. l., št. 10.088, ki se s tem razveljavljajo, razglasajo z dodatkom, da se bodo prestopki zoper zgoraj navedene okraje razglašene uvozne prepovedi za prasiče kaznovali po državnem zakonu z dne 24. maja 1882, št. 51, in da se bodo transporti, med katerimi bi se našla tudi samo ena z zgoraj navedeno boleznijo okužena žival, zavrnila na oddajno postajo.

C. kr. deželna vlada za Kranjsko.

V Ljubljani, dne 15. septembra 1900.

Št. 14.331.

Razglas

c. kr. deželne vlade za Kranjsko z dne 17. septembra 1900., št. 14.331.,

o veterinarupolicijskih odredbah zoper uvažanje prasičev iz Ogerske v kraljevine in dežele, zastopane v državnem zboru.

Ker se je svinjska kuga iznova zanesla v tostransko ozemlje, je ministerstvo za notranje stvari prepovedalo uvažati prasiče iz županijskih sodišč Battonya, Kovácsház, Központ z všteto mestno občino Makó, Nagylak (velika županija Čanád), Pečka (velika županija Arad) in Oroslaz (velika županija Bekeš) na Ogerskem v kraljevine in dežele, zastopane v državnem zboru.

Na podstavi odredb, ki so jih ukrenila pristojna c. kr. obmejna okrajna glavarstva in potrdila dotična c. kr. politična deželna oblastva v Levovu in Gradcu, pa je zaradi svinjske kuge v županijskih sodiščih Berezna (velika županija Ung) in Dolenja Lendava (velika županija Zaladska) in zaradi rdečice v županijskem sodišču Szekesö (velika županija Šariš) prepovedano uvažati prasiče iz teh okrajev v tostransko ozemlje.

To se dodatno k razpisu c. kr. ministerstva za notranje stvari z dne 15. septembra 1900., št. 33.793., oziroma k tukajšnjemu razglasu z dne 13. septembra t. l., št. 14.057., daje na občno znanje.

Predstoječa odredba stopi takoj v veljavnost.

V Ljubljani, dne 17. septembra 1900.

Št. 15.083.

Razglas

c. kr. deželne vlade za Kranjsko z dne 4. oktobra 1900, št. 15.083.,

o veterinarupolicijskih odredbah zoper uvanje prasičev iz dežel ogerske krone in kraljevine in dežele, zastopane v državnem zboru.

Ker se je iznova zanesla svinjska kuga v tostransko ozemlje, je ministerstvo za notranje stvari prepovedalo uvažati prasiče iz okrajev Zlatar (velika županija Varaždin) in Samchor (velika županija Zagreb) na Hrvaško-Slavonskem v kraljevine in dežele zastopane v državnem zboru.

Na podstavi odredb, ki jih je ukrenilo pristojno c. kr. obmejno okrajno glavarstvo in potrdilo namestništvo na Dunaju, pa je zaradi svinjske kuge v županijskem sodišču Köszek (velika županija Železna) prepovedano uvažati prasiče iz tega okraja v tostransko ozemlje.

To se dodatno k razpisoma c. kr. ministerstva za notranje stvari z dne 10. in 15. septembra 1900, št. 32.387. in 33.793., oziroma k tukajšnjima razglasoma z dne 13. in 17. septembra t. l., št. 14.057. in 14.331., vsled odloka istega ministerstva z dne 2. oktobra t. l., št. 35.479., daje na občno znanje.

Predstoječa odredba stopi takoj v veljavnost.

V Ljubljani, dne 4. oktobra 1900.

Št. 15.315.

Razglas.

C. kr. namestništvo za Tirolsko in Predarlško je razveljavilo z razglasi z dne 28. marca in 16. aprila 1900., št. 12.046. in 14.753., izdane prepovedi, vsled katerih je bilo prepovedano žive prasiče iz političnih okrajev Kočevje in Krško uvažati na Tirolsko in Predarlško.

To se z ozirom na tukajšnja ukaza z dne 2. in 20. aprila t. l., št. 5313. in 6289., razglašajo.

C. kr. deželna vlada za Kranjsko.

V Ljubljani, dne 8. oktobra 1900.

Listnoca uredništva.

V. F. v B. Berite odgovor na 97. vprašanje na str. 66. letošnjega »Kmetovalca«, kjer najdete tudi odgovor na svoje vprašanje.

M. M. v M. Če niste prosili do 15. avgusta za brezdavčno kuhanje žganja, morate sedaj plačati na vsak način davek.

J. K. v D. Vašega vprašanja zaradi skupnega pašnika ne moremo odgovoriti na kratko. Ako pridete kdaj v Ljubljano, zglasite se pri nas v pisarni, da se ustno zgovorimo, ali pa vprašajte za svet pri okrajnem glavarstvu.

F. G. na P. Glede sadnih tropin velja tudi za Vas odgovor na 193. vprašanje v tej številki. — O vplivu lune smo izrekli svoje mnenje že večkrat, in to vnovič pred kratkim. Če na take vraže kaj držite, potem Vam ne moremo pomagati. Vaša skušnja s kumarami ne drži, ker ne pride v poštev samo zemlja, temveč tudi vlaga, toplota i. t. d. Enkrat so našle kumare boljše razmere za uspevanje kakor drugi, in zato so sedaj boljše. — Zimski oves zahteva tako zemljo in obdelovanje kakor jari, ter je le ta razloček, da se prvi seje jeseni, drugi pa spomladi. Če je zimski oves zgođen ali pozen nam ni znano. Kteri oves kaže sejati, je zavisno od razmer in od izkušenj.

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe vojvodine kranjske.

Urejuje Gustav Pirc, družbeni ravnatelj.

»Kmetovalec« izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stane 4 K, za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 2 K na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) se zaračunajo po nastopni ceni: Inserat na celi strani 32 K, na $\frac{1}{2}$ strani 16 K, na $\frac{1}{4}$ strani 10 K in na $\frac{1}{8}$ strani 6 K. Pri večjih naročilih velik rabat. Družabnikom izdatno ceneje.

Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, v Salendrovih ulicah št. 3.

Št. 19. V Ljubljani, 15. oktobra 1900. Leto XVII.

Tržne cene.

Deželni pridelki:

V Ljubljani, 13. oktobra 1900. (Izvirno poročilo.)

Semena: Domača detelja novo blago K 120.— h do K 120.— h; h; nemška detelja (lucerna) K 100.— h do K 105.— h; gorenjska repa K 70.— 72 h; laneno seme, domače ozimno K 32.— h do K 32.50 h; konopno seme K 30.— h do K 30.50 h; kuminovo seme K 70.— h do K 80.— h.

Fižol: Rudeči ribniški K 20.25 h; rudeči Hrvat K 19.— h; prepeličar (koks) K 21.50 h. (Vse cene semen in fižola veljajo za 100 kg čistenegega blaga, kakor ga kmetovalci pripeljejo na prodaj i. s. novo blago.)

Suhe češplje: v dimu sušene K 20.— h do K 24.— h. brez dima sušene K 30.— h. do K 40.— h.

Orehi domači: K 36.— h do K 40.— h.

Ječice nove: K 6.— h do K 8.25 h za 100 klgr.

Med čist: po K 85.— h do K 86.— h.

Kože. Goveje, težke nad 45 kg po K 84.— h do K 88.— h.

težke od 30 do 45 kg " 76.— " " 80.— "

lahke " 80.— " " 82.— "

(Te cene veljajo za 100 kg in sicer za kože izdelane po tukajšnjih običajih z rogovi vred. Bikove kože po 60 h klgr.)

Telečje kože: K 1.04 za kg.

Kozličeve kože po K 1.60 h do K 1.80 h.

Svinjske kože: Čiste, brez napak 62 do 70 h za kg.

Druge vrste 34 do 52 h za kg.

Kože lisic po K 11.— do 12.—

" kun " 30.— " 36.—

" dihurjev " 6.— " 7.—

" vidr " 20.— " 22.—

za par.

Kože zajcev po K 30.— do 32.— za 100 komadov.

Pepelika (potošl) po K 32.— 100 kg.

Žito:

V Ljubljani, 13. oktobra 1900. Pšenica K 8.— h, rž K 6.80 h, ječmen K 6.50 h, oves K 6.30 h, ajda K 8.— h, proso K 8.50 h, tursica K 7.— h, seno K 1.50 h, slama 1.50 K h. (Vse cene veljajo za 50 klgr.)

Na Dunaji, 14. oktobra 1900. Pšenica jesenska K 7.74 h, spoml. K 8.22 h, rž jesen. K 7.64 h, oves jesenski K 5.70 h, tursica K 6.90 h. (Vse cene veljajo za 50 klgr.)

Služba sadjarja

ob **jednem kletarja**, je z dne 1. januarjem 1901 na kranjski kmetijski soli na Grmu pri Novem Mestu za popolnti. Letna mezda znaša 799 K 92 h. Stanovanje brez oprave je prosto, istotako sobna kurjava. Sadjar, ob **jednem kletar**, ima kakor predelavec učencev posla v sjalnici, drevsnici, v sadovnjakih, trtnici, v matičnjakih ter v sadni in vinski kleti in tehnični delavnici. — Prošnje opremljene z spričalom vsaj dobrim uspehom dovršene strokovne šole (kdor tega nima, naj nikar ne prosi za službo) pošljejo naj prositelji **do 20. novembra t. l.** podpisnemu vodstvu. Prednost imajo nekdanji učenci grmske šole.

Vodstvo kranjske kmetijske šole na Grmu pri Novem Mestu

(77—1)

dné 11. oktobra 1900.

R. Dolénc.

Ad. Hochejerja

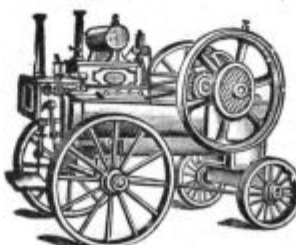
glavno zastopstvo marienfeldske tvornice motorjev in lokomobil

(Marienfelder Motoren & Locomobilen Fabrik)

Dunaj VIII/2 Josefstadterstrasse 64

nasproti postaje mestne železnice »Josefstädterstrasse«.

Zaloga motorjev in lokomobil, ki se gonijo s petrolejem, bencinom, špiritom in plinom. (62—5)

Nikake nevarnosti glede ognja ali da bi se raznesli, so vedno pripravljeni za delo — Najboljši in najmočnejši stroji, kar se tiče vstrajnosti. — Primerni za kmetijske, industrijske in druge namene. — Popolne mlatilne priprave. — Mlatilnice od Hofherja in Schranza.

Obsežna jamčenja.

Ugodni plačilni pogoji.

~> Ceniki brezplačno in poštnine prosto. <~

Služba vrtnarja

je z 1. januarjem leta 1901 na kranjski kmetijski soli na Grmu pri Novem Mestu za popolniti. Letna mezda znaša 840 kron, z prostim stanovanjem, prosto poletno zelenjavo ter 10% od skupila od prodane zelenjave, cvetlic in semen. Vrtnar mora biti popolnoma izurjen v zelenjadarstvu ter cvetličarstvu. Biti mora oženjen, toda imeti ne sme otrok, kateri bi njegovo soprogo pri sodelovanju na vrtu, ter prodaji zelenjave in cvetlic na trgu v Novem Mestu motili. — Prošnje, opremljene s pričali popolne zmožnosti, pošljejo naj istinito marljivi ter trezni prositelji **do 20. novembra** podpisane vodstvu.

Vodstvo kranjske kmetijske šole na Grmu pri Novem Mestu
(76—1) dné 11. oktobra 1900.

R. Dolénc.

Kuverte s firmo in vizitnice

priporoča

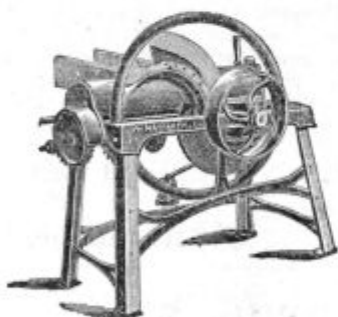
J. Blasnikova tiskarna v Ljubljani.

Najnovejši

stroji za napravo krme

v zimskem času!

Slamoreznice z patentovanim valčnim tečajem z obročasto pripravo za mazanje z največjo lahkoto pri gonjenju, vsled katere se prihrani 40% gonilne sile, stroji za rezanje repe in krompirja,

mline za drobljenje in mečkanje žita, parni kotli za napravo živinske krme, štedilne peči z posteklenimi in neposteklenimi kotli za vstaviti, in sicer: premične in nepremične za kuhanje in parjenje živinske krme, za krompir, ter za vsako drugo gospodarsko porabo doma in na polju;

dalje: reblijači za koruzo, žitne čistilnice, trijerje, prebiralnike, ročne stiskalnice za seno in slamo, stalne in premakljive. Dalje vsakovrstne mlatilnice, gepeljne, železne pluge, valarje, brane. Najboljše stroje za sejati „Agricola“ brez premene koles; potem samodelujoče brizgalnice za vničenje njivne gorčice, drevesnih škodljivcev in proti strupeni rosi (Peronospora), izdeluje in prodaja pod jamstvom kot posebnost v najnovejši, najboljši in skušeni sestavi. (74—1)

PH. MAYFARTH & drug.

c. kr. edino priv. tovarna kmet. strojev, livarna in fužina na par

DUNAJ, II. Taborstrasse št. 71.

Odlikovan z nad 400 zlatimi, srebrnimi in bronastimi kolajznami.

Obširne cenike in mnogoštevilna priznanska pisma zastonj.

Zastopniki in prekupci se iščejo.

Odlikovana kotlarska obrt

Ant. Križnič-a

v Kanalu

na Primorskem

Priporoča

žganjarske kotle vseh sistemov

k praktičnemu kuhanju žganja. — Za izborno delovanje vsakterih svojih žganjarskih kotlov jamči.

Ilustrovan cenik pošilja franko.

Slavne mlekarnice in sirarnice, zahtevajte ilustrovan cenik vseh vrst in sistemov **sirnih kotlov**, katerega razposiljam brezplačno in franko.

Da se vsa dela trpežno, čedno in solidno izdela, daje popolno poročstvo.

Mlekarnicam in kmetijskim zadrugam dovoljujem plačila na obroke. (49—10)

Doktorja pl. Trnkóczyja

preskušena zdravilna in redilna sredstva, preskušena že mnogo let, priporoča in razpošilja

lekarna Trnkóczy v Ljubljani.

Najceneje se dobivajo v podpisani lekarni, če se naroča po pošti, odkoder se ta zdravila vsak dan na vse strani sveta z obratno pošto s poštnim povzetjem takoj pošiljajo, tudi celo samo jeden komad z natancnim navodilom o uporabi.

Za štedilne gospodinje, dojenčke, otroke, nerazvite, okrevajoče, slabotne, malokrne, bledice, za vsakega bolnika, sploh za vsakega se namesto brezmočne, razdražujoče kave in ruskega čaja doktorja pl. Trnkóczyja

Kakao sladni čaj priporoča kot tečno, krepi, zdravo in najceneje hranilno sredstvo. Zavojček (četrt kile vsebine) 40 h, 14 zavojčkov samo 5 K.

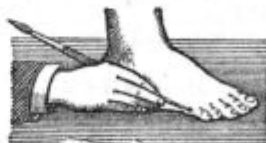
Dalje se priporoča: Doktorja pl. Trnkóczyja

Želodečne kapljice. Izborno sredstvo za želodec. Deluje pomirjujoče, krepi, bolelo utešujoče, tek vzbuja, čisti želodec in pospešuje prebavo. Steklenica 40 h, pol tucata 2 K.

Kroglice. odvajalne, želodec čistilne. Čistijo želodec, odvajajo blato, odpravljajo napenjanje in zabasanje želodca brez vseh bolečin, kakor se to čestokrat pripeti pri drugih kroglicah. Skatlja 42 h, šest skatljic 2 K 10 h. — Poenkrone kroglice. Skatlja 80 h, tri skatlje 2 K.

Prsni, plučni in kašljav sok ali zeliščni sirup, prirejen za lahko razvarljivim apnenim železom, utišuje kašelj, razvarja sliz, lajša bol in kašelj, vzbuja tek in tvori kri. Steklenica 1 K 12 h, pol tucata 5 K.

Drgnilni ali udor evet (protinski evet, Gichtgeist) priporočljiv je kot boli utešujoče, lajšajoče drgnjenje v križu, rokah in nogah, kot novo poživljuje drgnjenje po dolgem hodu in težkem delu. Steklenica 1 K, šest steklenic 4 K 50 h.

Varstvena znamka

živinorejcev itd. obrnjena na vzdrževanje zdrave in krepke živine, opozarjamo iste posebno na doktorja pl. Trnkóczyja redilne pripravke za živino.

Doktorja pl. Trnkóczyja (41—9)

Živinski redilni prašek za notranjo rabo pri kravah, volih in konjih. Ze blizu 50 let z najboljšim uspehom uporabljen, kadar krave nočejo žreti, in da se zboljšuje mleko. Zavojček z navodilom giede uporabe 1 K, pet zavojčkov samo 4 K.

Praščji redilni in krmilni prašek. Varstveno in dijetelčno sredstvo za prašče. Za notranjo rabo, služi za tvorbo mesa in toličce. Zavojček 50 h, pet zavojčkov samo 2 K.

Glasom razglasa visoke c. kr. deželne vlade z dne 18. julija 1899 smejo ta prašek tudi trgovci prodajati. Zahteva naj se pa pri istih samo pod imenom doktorja pl. Trnkóczyja praščji prašek, pristen samo z gorenjo varstveno znamko.

Varstvena znamka.